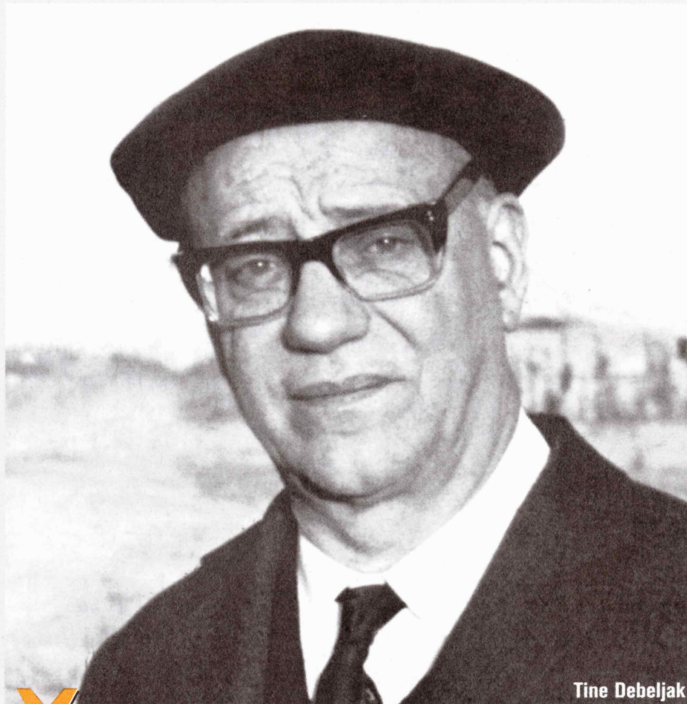

Tine Debeljak (Škofja Loka 1903–Buenos Aires 1989) počasi, a vztrajno dobiva pomen, ki mu gre. Bil je eden od tisočev, ki so delili trpko usodo povojnega begunstva.

Devet let je bil ločen od svoje družine, ki je ostala v Sloveniji. 12.000 kilometrov stran, v daljni argentinski pampi je hrepenel in pisal pretresljiva pisma ženi in trem otrokom.

Izbor iz njih je zdaj objavljen v knjigi *Črni Kamnitnik – Loma Negra*, ki zajema tudi njegovo prozo in pesmi. Vse troje se vsebinsko nanaša na obdobje med letoma 1950–1954, dokler se ni preostali del De-

Tine Debeljak

mentarjev. Z branjem, še posebej proze, ki opisuje prav tisto okolje, pa tudi pisem, ki so tam nastajala, bi bili komentariji odveč. Knjiga je tako svojevrsten spoj dveh svetov.

Na samem vrhu

Izčrpno spremno besedo *Med bolecino in upanjem* je v knjigi napisal literarni zgodovinar Denis Poníž. Z njo je postavil Tineta Debeljaka na mesto, ki mu pripada, na sam vrh slovenskih kulturnikov v 20. stoletju. Uvodoma je pogumno priznal, da je leta 1990, ko je pripravljaval izbor Debeljakove poezije, premalo vedel, v kakšnih razmerah je nastajala poezija in proza naših emigrantov. Debeljakovo poezijo, ki je izšla v zbirkah *Pojub in Mariji*, ter monumentalno pesnitev *Velika črna maša za pobite Slo-*

Črni Kamnitnik

beljakove družine pridružil možu in očetu v Argentini. V tem času je Tine Debeljak delal kot najnižji uradnik v tovarni cementa Loma Negra, oddaljeni več kot 350 kilometrov od Buenos Airesa, v širjavah argentinske pampe. Ime Loma Negra je po svoje prevedel v Črni Kamnitnik, s čimer se je spominjal svojega škofjeloškega Kamnitnika. Delal je dvanajst ur na dan, zvečer pa je pisal prozo in poezijo ter prevajal, vse to, za kar je bil najbolj usposobljen. In mislil na svoje najdražje, na tri otro-

ke in ljubljeno ženo. Pisal jim je pisma, vendar z vsebino, ki ne bi mogla spraviti družine v Sloveniji v težave: brez konkretnih navedb krajev in brez podpisa ali s psevdonimom.

Čez ocean

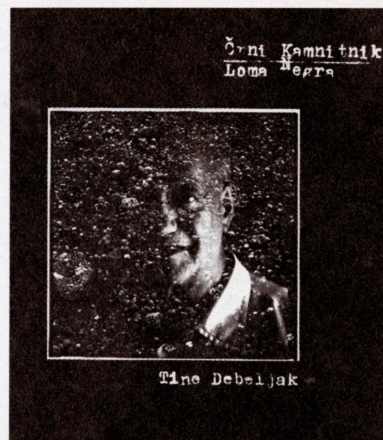
Iz pisma, napisanega julija 1952: "Najdražja, sedajle ko pišem tole pisemce – pol polnoči – se spominjam najinega dneva pred 18 leti! Kako drugače sva si predstavljala tistega srečnega dne najino skupno življenje, kakor pa ga uživava sedaj, loč-

na že sedem let in več. Pa ti si srečna, ko imaš okoli sebe fanta in punčki, celega 'gospoda' in celo 'gospodično' /.../

Mamici pa še posebej voščim – za god. Kako rad bi ji izpolnil to, kar si želi ona in jaz, pa ni v moji moči: ne morem priti čez Ocean, ne pritegniti nje k sebi ... voda je globoka, toda – kopnenje je visoko kot molitev in kliče po čudežu ... Toda mi, ki imamo vero, verujemo tudi v to! In jaz verujem v dvojno vero. In pošiljam ti poljub, slajšega in bolj toplega, kakor je tisti v platnicah in koži, ker je še vedno gorak od spomina današnjega dne ... Tvoj in vaš Atek."

Temne slike samote

Knjigo je uredil vnuk Marko Vombergar. Šel je po sledi starega očeta, zbral njegove črtice, pesmi in pisma, poleg tega pa je s fotoaparatom raziskal Loma Negro. Knjiga *Črni Kamnitnik – Loma Negra* je tako svojevrsten spoj besede Tineta Debeljaka in fotografije njegovega vnuka. Črno-bele fotografije, ki še poudarijo uničeno okolje velike cementarne in s tem občutje samote, ki jo je pred petdesetimi leti tam doživljal njegov stari oče, so sicer brez pripisanih ko-

Tine Debeljak

vence je postavil v sam vrh slovenske poezije konec 40. in v začetku 50. let. Zato se mu zdi nujno, da nehamo umetnost ločevati na "domačo" in "zdomsko", saj je le ena, to je slovenska.

Knjigo *Črni Kamnitnik – Loma Negra* je skupaj z Muzejskim društvom Škofja Loka izdala založba Družina. V Škofji Loki so leta 1991 organizirali simpozij o dr. Tinetu Debeljaku, leta 1995 je občina na njegovi rojstni hiši vzidala spominsko ploščo, 25. novembra lani pa so v aleji zaslužnih Ločanov postavili njegov bronasti doprtni kip. Čeprav po letu 1941 nikoli več ni videl svoje rodne Škofje Loke, se je zdaj v svoj rojstni kraj vrnil na najlepši način.

I. Ž.

Zadnja skupna slika z družino. Sledila je nasilna ločitev, dolga devet let.

8. 1. 2004